

Teie 06.06.2025 nr 2-1/399-1

Meie 21.09.2025 nr 3-8/120

Ettepanekuid kehtiva töölepingu seaduse kohta

Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus on töölepinguseaduse rakendamisel t osas alljärgnevad kitsaskohad.

1. TLS § 48 (valveaeg) rakendamisel esinevad alljärgnevad tähelepanekud

TLS § 48 lg 2¹ kohaselt ei kohaldata poolte kokkuleppel TLS § 48 lõikes 2 nimetatud piirangut täistööajaga töotavale töötajale, kelle tööülesanne on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuste ja taristu järjepideva toimimise või infoturbe tagamine. TLS § 48 lg 2¹ erisust võib rakendada juhul, kui töötaja saab valveajal reageerimist vajavaid tööülesandeid täita, kasutades info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid töökohta ilmutata (TL S § 48 lg 2¹ p 2) ning juhul, kui valveaja kestus kalendrikuus ületa 130 tundi (TL S § 48 lg 2¹ p 4). Praktikas on TLS § 48 lg 2¹ rakendamisel tekkinud kaks probleemi:

1.1. Keeruline on tagada teatud teenuste puhul TLS § 48 lg 2¹ punktis 4 sätestatud nõuet

Selleks, et tagada seaduses ette nähtud maksimumpiirmäära 130 tundi töötaja kohta peab valvegraafikute koostamiseks olema vähemalt 5 töötajat, kes on nõus valves olemas. Teatud spetsiifilistes valdkondades ja teatud infosüsteemide puhul ei ole see aga võimalik puudub piisav värv töötajaid või siis ka juhtudel, kui töötaja viibib puhkused, lahkub töölt või ka haiguste perioodidel. Näiteks juhul, kui meeskonnas on 5 töötajat ja üks neist viibib puhkusel, on haigestunud või töökoht ajutiselt täitmata. Lisaks ei ole SMIT-il mõistlik eelnimetatud olukordade lahendamiseks värvata inimesi tööle nõ ülekattega üksnes selleks, et tagada nõuetekohane valveaja rakendamine.

Eelpool nimetatud spetsiifilisteks valdkondadeks on nt:

- Sideteenuste valdkond (valdkonna eksperte, kes suudavad teenust tagada ei ole väga palju ning kui üks nendest puudub või lahkub on graafikute koostamine õigusaktides sätestatud viisil võimatu);
- infosüsteemid, võrgud vms spetsiifilised teenused – SMIT-il on igapäevatöö tegemiseks vaja 3-4 inimest iga teenuse peale, eelnimetet ressursiga ei ole võimalik nõuetekohaselt 130 tunni

piirnormi tagada. Kui aga üks nendest teenustest (infosüsteemid, võrk vms) ei tööta, siis kriitilised ja elutähtsad infosüsteemid ei toimi, seetõttu on eluliselt vajalik, et nimetatud teenuste puhul on valve tagatud.

Oleme analüüsinud ka võimalust, kas oleks võimalik teenuste valvet katta asutuse üleselt teiste valdkonna spetsialistidega ja jõudnud järeldusele, et see ei ole praktikas teostatav tulenevalt teenuse spetsiifikast ja eriaspetsiifiliste teadmiste puudumisest.

Lisaks eeltoodule lisab keerukust spetsiifilised ja tundlikud infosüsteemid, millele juurdepääsu piirab riigisaladuse tase või andmete tundlikkus (nt KILP, HKSOS ja rahvastikuregister). Selliste infosüsteemide puhul on asutuseüleselt üksnes 1-3 süsteemiadministraatorit, keda saab valvesse rakendada ning kes on võimelised rikete korral reageerima – kolme töötajaga aga ei ole võimalik tagada § 48 lg 2¹ punktis 4 sätestatud nõude järgimist.

Lisaks eeltoodule ei ole mõistlik ja praktikas osutuks üsna keeruliseks värvata töötajaid valveaja katmiseks, sest igapäevatöö kaetakse olemasolevate töötajatega ning spetsiifilistes valdkondades töötavad ja valdkonna eriteadmisi omavad isikud ei pruugi olla huvitatud tööst, mis seisneb üksnes valveajast. Samuti ei ole võimalik asutuse üleselt taoliste infosüsteemide ligipääse väga lihtsalt laiendada (valveaja jaotamine erinevate meeskondade vahel) eelkõige seetõttu, et infosüsteemide tehnilised lahendused on erinevad.

1.2. Puuduv võimalus rakendada TLS § 48 lg-s 2¹ sätestatud erisust teatud IKT töötajatele, sest töötaja ei saa valveajal reageerimist vajavaid tööülesandeid täita kasutades info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid ilma töökohta ilmumata.

Mitmed IKT sektori töötajad, kelle töö sisu vastab seaduses kirjeldatud tingimustele peavad siiski olema valmis valves olles tööülesandeid täitma tööandja asukohas, sest probleemide esinemisel ei ole võimalik tööülesandeid täita IKT vahendite vahendusel töökohta ilmumata. Enamjaolt puudutab see mure näiteks IT tehnikud, kelle valveaeg hõlmab suuremat piirkonda. IT tehniku töö on otseselt seotud IKT teenuste ja taristu järjepideva toimimise tagamisega, aga intsidendi korral peab tehnik seda lahendama töökohas või kliendi asukohas. Arvestades, et tehnikute tööaeg on tavapäraselt esmaspäevast-reedeni ajavahemikul 8:00-17:00, siis ei ole täna võimalik neid seaduses sätestatud eritingimustel valvesse rakendada, sest valveajal reageerimist vajavaid tööülesandeid ei saa täita kasutades info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid ilma töökohta ilmumata. Praktikas aga esineb vajadus ka IT tehnikute puhul rakendada TLS § 48 lg-s 2¹ sätestatud erisust.

Eelnimetet probleeme saaks SMIT-i hinnangul lahendada järgmiselt:

- TLS § 48 lg 2¹ punktis 4 sätestatud maksimummäär võiks olla suurem, et oleks võimalik näiteks ka kolme töötajaga katta ära valve TLS-is sätestatud tingimustel.
- Võiks luua võimaluse TLS § 48 lg 2¹ punktis 4 sätestatud maksimummäära poolte kokkuleppel ajutiselt summeerida (nt 3-4 kuu peale). Ehk kui on puhkuste periood või mingi ametikoht ajutiselt täitmata, saab summeerimise abil valvetunnid siiski ära katta ning hiljem jätkuvad valvegraafikud tavapäraselt.
- Poolte kokkuleppel võiks olla võimalik rakendada 130 tunnisesse valvegraafikusse ka neid IKT sektori töötajaid, kes vajadusel peavad tööülesandeid tulema täitma tööandja asukohta.
- Kui valvetundide piirmäär suurendada, lubada nende ajutist summeerimist ning rakendada seda ka IKT sektori töötajatele, kes töö asukohas ülesandeid täidavad, siis selleks, et vähendada töötaja läbipõlemist või ootamatult suurt töökoormust võib kaaluda valveaja

kokkuleppest ülesütlemise etteteatamistähtaaja lühendamist – 30 päeva asemel näiteks 15 päeva.

2. Kaugtöö ja töö tegemise koht (TLS § 5 lg 1 p 8 ja § 20)

Töötaja ja tööandja võivad kokku leppida konkreetsetes kaugtöö tegemise kohtades (nt töötaja kodu) või kaugtöö tegemises üldiselt (st ei ole määratud konkreetset kohta). Seadus eeldab, et töö tegemise koht lepitakse kokku kohaliku omavalitsuse üksuse ehk linna või valla täpsusega (TLS § 5 lg 1 p 8 ja § 20). Arvestades, kui palju teevad töötajad tööd kaugtööna (osaliselt või täielikult) ning asjaolu, ei tundu see seaduse säte enam ajakohane.

Juhul, kui töötaja teeb poolte kokkuleppel tööd nt 100% kaugtöökontoris, siis ei ole tema töö asukoha kokkuleppimine KOV täpsusega mõistlik ja võiks olla piiritletud nt üldisemalt nt „Eesti“ või „töötaja valitud kaugtöö asukohas“. Töö tegemise koha kokku leppimisel tuleb lähtuda tehtavast tööst, lepinguosaliste vastastikustest huvidest ja hea usu põhimõttest. Kuigi TLS eeldab, et töö tegemise koht on kokku lepitatud KOV täpsusega, siis võib TLS eeldusest laiemas töö tegemise kohtades ka kokku leppida, aga see peab olema põhjendatud. Kohtupraktikas tuuakse välja, et kuigi TLS § 20 võimaldab leppida töö tegemise kohtades kokku aadressi täpsusega, peavad pooled töö tegemise koha kokkuleppimisel lähtuma nende vastastikustest huvidest ja hea usu põhimõttest. TLS § 20 eesmärgiga kooskõlas ei ole töö tegemise koha ebamõistlikult lai või kitsas määramine (Riigikohtu 21.06.2017 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-65-17, p 14).

Praktikas tekitab kaugtööpuhul küsimusi, mis kvalifitseerub töö tegemise koha ebamõistlikult laia või kitsa määramiseks. Kaugtöökontoris töötamine praktikas tähendab, et inimene võib seda teha nii oma kodus kui ka muus elu- või asukohas (suvila, maakodu, hotell vms). Tekib küsimus, kuidas sellistel juhtudel peaks töö asukoha määramine toimuma selliselt, et see ei oleks ebamõistlikult lai ega kitsas? Kaugtöö puhul puudub tööandjal kontroll ja ka vajadus kontrollida, kas töötaja täidab ülesandeid Tallinnas, Tartus või Vilsandil.

Lähtudes eeltoodust võiks TLS-is selgemini reguleerida kaugtööga seonduvat või sätestada, et kaugtöö puhul ei ole vajalik töö tegemise koha määramine.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

[Lisa: Loetelu]

Anna-Maria Arras, anna-maria.arras@smit.ee